

FRANKRIKE

I FRÄMRE ORIENTEN

NÅGRA DATA UR SYRIENS HISTORIA SOM MANDATLAND

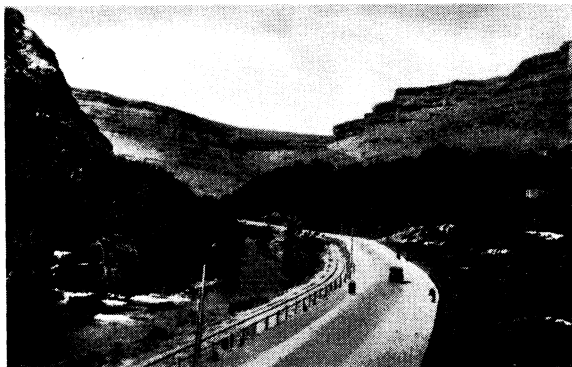
Av PEREGRINUS

Den senaste utvecklingen i det franska mandatområdet Syrien har fått ett mycket aktuellt intresse till följd av de fördragsförhandlingar, som förts och nyligen avslutats mellan syrierna och fransmännen i Paris. Det nya fördraget innebär visserligen status quo men medför en radikal ändring i riktning mot landets oavhängighet. Syrien genomgår därvid samma historiska etapper som andra länder i främre Orienten, t. ex. Irak, Egypten och delvis Palestina. Syrien förtjänar desto större beaktande, som det utgör det mest utvecklade av de arabiska länderna. Det syriska folket har tidigare och i ett snabbare tempo recipierat den europeiska kulturens grundsatser; till och med i Egypten intogo länge syriska publicister, läkare, jurister och överhuvud intellektuella en rangställning. Till skillnad från andra arabiska länder äger Syrien dessutom en mycket stark kristlig minoritet, sammansatt av maroniter, grekisk-ortodoxa melkiter, grekisk-katolska och armenier. Av landets totalbefolkning om 2,6 milj. människor utgöra de kristna över $\frac{1}{2}$ miljon. På grund av den egenartade franska politiken har mandatlandet uppdelats i fem »själständiga stater», Syrien, Stora Libanon, Djebel-Druz, Alauit-området och sandschaket Alexandrette, allt inom en total ytvidd av 206,999 km².

Mandatförvaltningens första period, general Gourauds regim, omfattade tre och ett halvt år. När general Gouraud i november 1919 övertog överkommisariatet, kungjorde han som sin stora uppgift att ekonomiskt återuppbygga landet. Som han själv berättat tog han som ledstjärna några ord av det nuvarande Marockos skapare, marskalk Lyautey: »Så länge Frankrikes flagga vajar över landet, är det vår uppgift att skydda den icke blott

med militära medel utan även genom att öka invånarnas belåtenhet och välstånd, liksom genom att stärka deras ekonomiska ställning.» Utan tvivel vackra ord, vilka tyvärr stannade på papperet.

Överkommissariens program avsåg att sanera det desorganiserade jordbruket, låt vara under särskilt hänsynstagande till Frankrikes intressen. Under världskriget var Frankrike för fyllande av sitt bomullsbehov uteslutande hänvisat till andra länder. Därför upptog Gourauds plan bomullsodlingens kultivering, helst som området kring Aleppo ägde förutsättningar för bomullsplanter. Och programmets resultat? Efter tre och ett halvt år kunde general Gouraud i sin rapport påvisa blott mycket ringa resultat av sin verksamhet på det ekonomiska området. Av 15,000 kvadratmil odlad jord hade blott en femtedel kultiverats till den tidpunkt, när generalen lämnade landet (uppgiften hämtad från franska regeringens rapport till mandatkommissionen 1924).

Landskapsbild från Syrien utanför Damaskus.

Trots det stora intresse, som Frankrike lade i dagen för bomullsodlingen i Syrien, belöpte sig den odlade bomullsarealen år 1924, alltså ett år efter det att Gouraud nedlagt sitt ämbete, till blott 90 kvadratmil.

Nåväl, det bör alls icke bestridas, att väsentliga svårigheter av ekonomisk och social natur uppstodo. Sålunda bör man taga hänsyn till att ungefär en femtedel av syrierna bodde utanför sitt hemland, d. v. s. att tusenden och åter tusenden unga människor av bristen på utkomstmöjligheter tvingats till utvandring. Vidare bör beaktas, att stora sträckor, däribland mycket fruktbara områden, antingen lågo för fädot eller också brukades extensivt. Ytterligare hade jordbruksproduktionen på grund av kriget sjunkit katastrofalt, och särskilt hade många mullbärs- och oljetränad utrotats, varigenom silkesmaskaveln och oljeproduktionen, de betydelsefullaste delarna av jordbruket i Libanon, gingo starkt tillbaka. Slutligen led landet brist på kapital. Men i stället för att

finna vägar och medel att övervinna svårigheterna, i stället för att driva en rationell näringspolitik, trängde Gouraud de allvarliga ekonomiska problemen i bakgrunden. Den äregirige generalen, som under kriget gjort en ärorik militär karriär, ägnade sig desto mera åt rent politiska mål. Den 1 september 1920 proklamerade han i Beirut »i namn av den franska republikens regering» skapandet av staten Stora Libanon. Därigenom realiserades Frankrikes strävan att utsträcka sitt kolonialvälde till det östra Medelhavsområdet. Men — som man kunde vänta — uppfattade Syriens nationella rörelse den nya statens grundande såsom ett hårt slag. Som protest utbröto omfattande uppror.

General Gouraud efterträddes som överkommisarie i tur och ordning av Weygand, Saraille, de Jouvenel och Ponsot. Deras politik rörde sig i större eller mindre utsträckning inom ramen för det program, som deras företrädare, Lyauteys lärjunge, uppställt. Den av Gouraud påbörjade uppdelningen av landet fortsattes, och sommaren 1924 existerade de fem redan omnämnda »staterna». Med denna delning ville den nuvarande överkommisarien greve de la Martell icke åtnöja sig. Genom ett dekret av den 23 januari 1936 har han fortsatt att sönderstycka Syrien genom att upprätta sex respektive åtta nya »själständiga» provinser med oavhängiga finans- och förvaltningsorgan. Genomförandet av denna reform förhindrades emellertid genom upproret i Syrien i januari—februari i fjol.

Varken ur ekonomiska eller ur administrativa synpunkter kan landets söndersplittring rättfärdigas. Just hänsynen till den ekonomiska och administrativa ändamålsenligheten gör landets enhet till en nödvändighet. Varje »stat», varje »republik», har nu sin särskilda apparat, vars upprätthållande är en tung börda för det fattiga folket. Till grund för uppdelningen lågo politiska motiv, i det att man ville försvaga landets samlade makt; »staterna», partierna, konfessionerna och minoriteterna utspelas systematiskt mot varandra. Med allt detta ville Frankrike göra det lättare för sig att genomföra sin kolonialpolitik.

Enligt statuterna för A-mandaten åtnjuter det mandatinnehavande landet icke några ekonomiska företrädesrättigheter i mandatlandet, vilket formellt är jämställt med andra folkförbundsmedlemmar. I verkligheten eftersträvade Frankrike målmedvetet att förvärva en monopolställning på den syriska marknaden. Som ett övertygande bevis härför kan anföras bl. a. den

omständigheten, att överkommissariens ekonomiska program, särskilt då Gourauds och de la Martells program, icke med ett enda ord berörde nödvändigheten av en inhemsk industri. Sålunda tog tullsystemet icke någon hänsyn till den unga nationella industrins behov. Uteslutande franskt kapital koncentrerade i franska händer de viktigare näringsgrenarna, såsom vattenledningsväsendet, trafikväsendet, det elektriska distributionsnätet och tobakshandeln. Denna monopolställning, vars följder kommo till uttryck bl. a. i mycket höga priser, uppfattades av befolkningen såsom utomordentligt tryckande. Befolkningen i Damaskus bojkottade också år 1935 under flera månader spårvagnar och elektricitetsverk såsom en protest mot de höga priserna.

Ett trängande nödvändigt, stort anlagt bevattningssystem förverkligades icke. Jordbrukets beskattning uppgår f. n. till 20 à 30 % av inkomsten, något som måste betecknas som en oerhörd belastning. Inga anstalter träffades att skapa normala kreditinrättningar eller kreditkassor för småbrukarna, som dominera inom det syriska jordbruket. I dag pendlar räntesatsen för bonden mellan 10 och 50 %, vilket på honom måste verka deprimerande. Ingenting har åtgjorts att utbyta den korta arrendetiden, som för det mesta utgör blott ett år, mot en rationellare och rättvisare, något som skulle ligga såväl i jordbrukets som i de stackars arrendatorernas intresse. Slutligen har ingen aktivitet lagts i dagen för att höja och utbreda den agrikulturella fackkunskapen. Mot bakgrunden av de sålunda skildrade förhållandena torde man icke kunna förundra sig över att Syriens näringsliv sedan åratal tillbaka befinner sig i ett tröstlöst tillstånd av stagnation. Landets armod är för varje främling påfallande.

Syrien blev på sin tid proklamerat som mandatland av klass A. Därigenom skulle självförvaltningens alla fördelar tillförsäkras det. I själva verket drev den franska mandatförvaltningen en herraväldets politik. Syriens folk fick i verkligheten ej bestämma över sitt öde. »Staternas» parlament, ministrar, presidenter och egna organ överhuvud vore blott en fasad. Överallt härskade de franska rådgivarna med överkommissarien i spetsen. Efter överkommissariens gottfinnande upplöstes parlamenten på obestämd tid, och författningarna eller de politiska rättigheterna sattes ur kraft. En särskilt olycklig roll spelade den hemliga franska politiska polisen (service des renseignements), som hängav sig åt ett skoningslöst övervakningssystem. Anmärkningsvärt är, att den

hemliga polisen rekryterades med officerare, som samtidigt voro provinsguvernörernas rådgivare. De värsta missbruk hörde till dagordningen.

Med undantag för de Jouvenel ha överkommissarierna fört icke en samförståndets och samarbetets utan en den starka handens politik. Ett tungt ansvar för förhållandenas tillspetsning bära de franska rådgivare, som förstått att utnyttja sina kunskaper om landet till att bestämmande influera på överkommissarierna. Dessa tjänstemän ha haft ett speciellt intresse av att behandla Syrien som en koloni. Överkommissarier avgingo, men rådgivarna stannade och härskade i landet som i en erövrade fästning.

Mandatpolitiken medförde motsatsen till vad man ville uppnå. Den sammankittade de olika »staternas» folk emot det franska mandatsystemet. Fullkomligt förfelad var också taktiken att söka utnyttja de kristna som bundsförvanter mot muselmanerna. Ty maroniterna, liksom f. ö. de flesta andra kristna, kände sig höra samman med sitt syriska hemland. De ha flera gånger demonstrativt dokumenterat denna samhörighetskänsla.

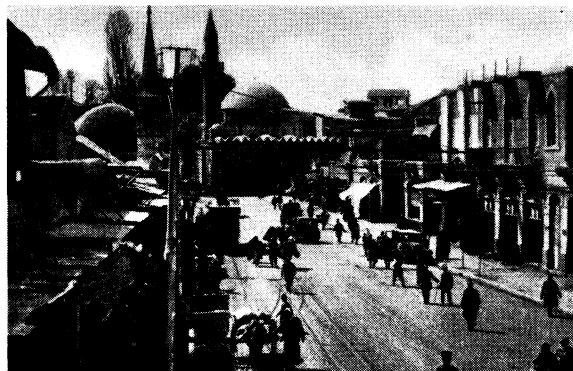
Som redan antytts kom syriernas otillfredsställelse till uttryck i folkuppror. Följande större uppror ha förekommit: emiren Faours resning år 1919 i Hulehområdet; upproret i Aialauitområdet under ledning av scheiken Salih ibn Ali, vilket varade från 1919 till 1921; resningen år 1921 i Nordsyrien under anförarskap av den nyligen avlidne nationalistledaren från Aleppo Ibrahim Hanano; upproret år 1922 under ledning av sultanen el Atrasch i Hauranområdet; scheiken Ismail Harirs resningar i Hauran och i Damaskus 1922; upproret i Baalbekområdet 1923 med Melhem Kasim som chef; den stora resningen 1925 av den redan omnämnde sultanen el Atrasch; slutligen generalstrejken i början av år 1936. Vi upprepa: vid denna uppräknings handlar det blott om stora rörelser. Mindre oroligheter ha ofta förekommit.

Icke blott månader utan år igenom förde de franska trupperna krig mot Syriens folk. Särskilt förbittrad blev befolkningen av de hänsynslösa metoder, varmed 1925 års uppror slogs ner. Mandatförvaltningen ryggade då icke tillbaka för att beskjuta Damaskus med artilleri och flygplan. Det förskräckliga bombardemang, som därvid pågick 18—20 oktober, förvandlade hela stadsdelar till spillror. Ännu i dag kan man se exekutionens verkningar. Ruinerna efterlämna ett skakande intryck.

På grund av folkets oro och kroniska missbelåtenhet tvangs

Frankrike att hålla stora militärstyrkor i landet. Således be-
tingade utgifterna för den franska armén i Syrien år 1929 en
summa av 271 milj. francs. Enligt uppgift från Pertinax i Echo
de Paris belastade underhållet av de franska trupperna i Syrien
under senare år Frankrikes budget med 160 milj. fr. årligen. Del-
vis av finansiella skäl bröt den bekante franske journalisten en
lans för det syriska folkets oavhängighet, helst som »Syrien i en
europeisk kris vore utan nytta för Frankrike.» Även Oeuvre intar
den ståndpunkten, att mandatet över Libanon och Syrien kostar
Frankrike mer än det smakar och dessutom tar i anspråk franska
trupper å 13,000 man. De franska investeringarna uppgingo enligt
den senare tidningen
till ungefär 350 milj.
fr., medan endast
militärstyrkan år-
ligen kräver den
nämnda summan av
160 milj. fr.

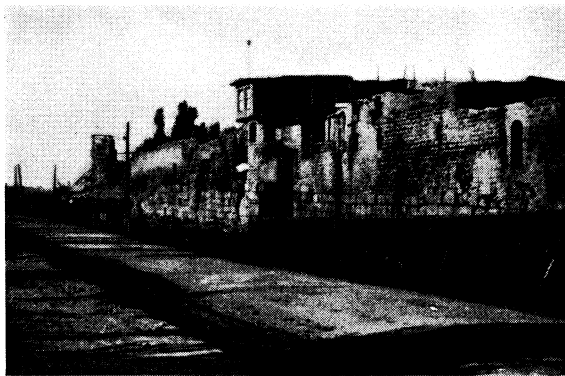
Greve de la Mar-
tells överkommissa-
riat förmådde var-
ken åstadkomma
ordning eller fred i
landet. Själv en man
ur gammal diploma-

Dervischernas gata i Damaskus.

tisk skola uppställde han precis som general Gouraud närings-
planer. Han uppgav dem emellertid snart för att ägna sig åt den
»stora politiken». Inom inrikespolitiken började han sitt »sam-
arbete» med folkrepresentanterna genom att upplösa parlamentet
utan att åter inkalla det, och författningen sattes av honom fak-
tiskt ur kraft. Hans rigorösa polissystem ledde slutligen till det
redan omnämnda januariupproret i Syrien. Under upprorets kri-
tiska dagar intog greve de la Martell en aggressiv hållning, som i
högsta grad tillspetsade läget. Nästan hela tiden utövade han sin
tjänst i en atmosfär av misstroende. I Syriens politiska kretsar
räknade man med bestämdhet med att han icke mer skall åter-
vända till Beirut. Detta blev dock icke fallet. Det är att hoppas
och önska, att de la Martell i enlighet med det nya fördraget skall
föra en samförståndets politik. Vad »den stora politiken» eljest
beträffar, ligger till grund för denna tanken att utnyttja Syriens

geografiska och strategiska betingelser som en brygga mellan väst och öst. Samtidigt därmed böra Frankrikes företrädesrätt och inflytande utvidgas icke blott i Syrien utan även i hela främre Orienten. Samtidigt som vakthållningen vid de strategiska punkterna mellan Suez och Basara på vägen till Indien förblev Englands huvuduppgift i Främre Orienten även sedan Irak blivit självständigt, hade Frankrikes makt i Syrien och på Libanon en mer lokal karaktär: den härflöt mera ur historiska, kulturella än ur politiska och ekonomiska intressen eller ur den franska världspolitikens behov överhuvud. Denna »underlåtenhet» vill man uppenbarligen nu åter gottgöra.

Den gamla mur i Damaskus, genom vilken aposteln Paulus flydde.

Två viktiga moment ingå i den plan, som greve de la Martell år 1934 uppställde. Det första består i skapandet av en väg mellan Damaskus och Bagdad, och det andra i förlängning av järnvägslinjen Aleppo—Tel Suan till gränsen mellan Syrien och Irak.

Utom förbindelse mellan Syrien och Irak betyder vägen Damaskus—Bagdad öppning till de persiska golfen och därifrån väg till Indien, Indo-Kina och fjärran Östern; järnvägen från Tel Suan till Iraks gräns återigen öppnar väg till norra Iran och därifrån till sovjetryska Kaukasus. Av dessa nya linjer har Frankrike ett stort strategiskt intresse. Därutöver innebär Syrien för Frankrike den viktigaste stationen i dess luftförbindelse till Indo-Kina och Orienten överhuvud. Denna förbindelse skall genom utbyggnad av landningsplatserna i Beirut och förbättrande av Syriens övriga aerodromer stärka trafikpulsådern mellan Frankrike och Indo-Kina.

Frankrike försöker samtidigt utnyttja förefintliga politiska strömningar i Irak och Iran, vilka gå ut på frigörelse från det engelska inflytandet. Sålunda söker man leda dessa bägge länders transitohandel från hamnen i Haifa till Beirut, från järnvägen

eller vägen Haifa—Bagdad till den planerade järnvägen Aleppo—Gabu—Irak eller till vägen Damaskus—Irak. I en tid, då Storbritannien fortsätter att bygga ut Haifas hamn och Italien vidgar sitt inflytande på det östra Medelhavets kuster, vill Frankrike tillförsäkra sig sin andel av »Mellersta Östern» och framför allt lägga sin ställning i Syrien på vågskålen. Denna plan skall bringas i samklang med Syriens ekonomiska intressen. Om nu detta verkligen skall kunna lyckas?

Syriens krav ha bekantgjorts vid skilda tillfällen. Med full klarhet ha de formulerats t. ex. i den syriska delegationens petition till NF:s mandatkommission av den 11 februari 1927. Där heter det sålunda: »Syrierna begära framför allt sin fulla och oinskränkta oavhängighet, liksom alla civiliserade länder. De begära också det fulla utövandet av sin nationella suveränitet. De ansöka därför om tillträde till folkförbundet, d. v. s. de önska komma i åtnjutande av alla konsekvenser av en faktisk och rättslig oavhängighet. Med erkännande av de offer, som Frankrike bragt Syrien och Libanon, skola företrädarna för Syriens och Libanons folk erkänna Frankrikes rätt till vissa ekonomiska fördelar, vilka kunna sammanfattas i följande: emitterandet av lån, utbildningen av Syriens armé, upprättandet av en fransk flottbas vid Syriens kust och slutligen avslutandet av ett ömsesidigt förbundsfördrag för fall av fara.» Med dessa fordringar sammanfaller på det hela taget den syriska delegationens program vid de nyligen förda fördragsförhandlingarna i Paris. Huvudpunkterna i detta program gå ut på följande: återställandet av författningen; upphävandet av mandatet, vilket Frankrike uppenbarligen dock vägrat; Syriens förklarande som absolut självständig stat; erkännande av landets enhet inom de territoriella gränserna från tiden vid mandatets införande efter kriget; avslutande av ett fördrag med Frankrike efter mönster av Iraks fördrag med England. Dessa krav accepterades av greve de la Martell som förhandlingsbasis, sedan den syriska befolkningens strejk år 1935 pågått femtio dagar.

I det nya fördrag, som efter flera månaders förhandlingar kommit till stånd mellan Syrien och Frankrike, regleras alla frågor rörande förbindelserna mellan de båda länderna. Fördragets huvudbestämmelse förutser upphävande av mandatet inom tre år. Därefter skall Syrien med Frankrikes understöd inträda i folkförbundet. Under tiden skall den direkta franska förvaltningen avskaffas till förmån för den inhemska. Syrien skall tillerkännas

den mest vittgående medbestämmanderätt inom områdena för regeringsförvaltningen, rättsväsendet samt finans- och tullförvaltningarna. Ävenså skall handhavandet av de s. k. gemensamma intressena, vilka hittills mandatregeringen ombesörjt, överföras till den syriska förvaltningen. Särskilda bestämmelser i fördraget reglera de rättigheter, som tillkomma fransmännen och de franska företagen i Syrien. Den franska militärbesättningen skall vidmakthållas till försvar av landets gränser. Den skall emellertid minskas i antal och inskränkas blott till vissa bestämda områden. Vidare kan tilläggas, att en kommitté bildats i Syrien med uppgift att starta en penninginsamling för att grunda ett framtida syriskt försvar till lands och sjöss. Denna organisation har beslutat förpliktiga varje arbetsför invånare att lämna ett minimibidrag av en franc per månad. Samtidigt organiseras grupper i och för militär utbildning. Under namn av »järnskjortor» ha bildats formationer av unga syrier, till största delen studenter. Deras uppgift är att verka som den nationella oavhängighetsrörelsens skyddstrupper. I januari 1937 räknade de 20,000 man.

Som ett villkor för att återställa ett förtroendefullt förhållande mellan Frankrike och Syrien erkännes nödvändigheten av att förankra statslivet på rättsstatens grundsatser. Parlamenten i Libanon och Syrien skola åter inkallas, staternas författningar liksom de politiska rättigheterna skola återställas, och en allmän amnesti har ställts i utsikt. En av de närmaste uppgifterna för de lokala parlamenten respektive en nationalförsamling blir ratificeringen av fördragen med Frankrike. Därmed börjar ett nytt kapitel i Syriens historia.

Kabinettet Blum tillkommer förtjänsten av att en ny era inletts i förhållandet till Syrien i stället för den tidigare hårda kolonialpolitiken. Den till synes lyckliga lösningen av tvisten med Turkiet om Alexandrette — varvid excellensen Sandler medverkade på ett sätt, som vunnit parternas erkännande — bör också föras på Blums creditsida.

Sandschaket Alexandrette är historiskt, geografiskt och etnografiskt arabiskt ehuru med en turkisk minoritet. Syrien betraktar Alexandrette som en del av sitt land och litade icke förgäves till Frankrikes stöd i sin strävan att bevara det som syriskt område, om än under medgivande av minoritetsgarantier åt den turkiska befolkningen.